

Mogelijkheden voor een ambitieuzere vergroening in de Oost-Groninger akkerbouw

Agrarische
Natuurvereniging
Oost Groningen

Inhoud

1. Achtergrond	1
2. Aanpak	3
3. Resultaten van de enquête	5
4. Ideeën voor extra vergroeningsprikkel	9
4.1 Akkerbouwers beter verleiden om te kiezen voor het akkerbouw-randenpakket	9
4.2 Creëren van sterkere financiële prikkels	11
4.3 Sturing door collectieven mogelijk maken	12
4.4 Nieuwe beheerpakketten als koppeling tussen pijler 1 en 2	14
5. Mogelijkheden voor aangepaste ICT	17
6. Conclusies en aanbevelingen	19
Bijlagen:	
1. Enquête invulling vergroening	21
2. Antwoorden RVO op vragen uit ANOG-gebied	22
3. Bruikleenregeling onderhoudspaden waterschap Hunze en Aa's	24
4. Verslag overleg ANOG, RVO en Crop-R d.d. 17 december 2014	26
5. Voorbeelden van de digitale mogelijkheden	28

Colofon

Uitgave: Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen (ANOG)

Financiering: gezamenlijke provincies (IPO) en Ministerie van EZ

Tekst: Paul Terwan

Foto's: Harold van der Meer (omslag), Jolanda Wilts (p. 3 en 12), Paul Terwan (p. 7), Waterschap Hunze en Aa's (p. 10) en Anneke Imminga (p. 13 en 15).

Wedde, maart 2015

1. Achtergrond

Behoeftte aan extra vergroeningsprikkels

Er is de afgelopen jaren nogal wat geïnvesteerd in een 'groenere' akkerbouw: het project *Bloeiend Bedrijf* mikte op een combinatie van natuur- en milieuwinst, met geld van GLB-pilots en Leefgebiedenbeleid is ingezet op uitbreiding van het scala aan groene diensten en op interessante combinaties met de vergroening in de eerste pijler van het GLB, met waterschappen is ingezet op combinaties van natuur en water.

Momenteel is het echter zeer de vraag of er ook echt een duurzame vergroeningsslag kan worden gemaakt:

- het project *Bloeiend Bedrijf*, waaraan enkele honderden akkerbouwbedrijven deelnamen, is beëindigd en de financiers staan op dit moment niet in de rij om het project voort te zetten. Niettemin leeft de wens om op enigerlei wijze door te gaan met aanleg en beheer van FAB-randen;
- in 2015 is de vergroening in het kader van de eerste pijler GLB van start gegaan. Door de gekozen nationale invulling zal een meerderheid van de akkerbouwers die invullen met veggewassen. Daarmee zal de 'groene winst' beperkt zijn. Dit terwijl het ministerie juist een relatief 'groen' en aantrekkelijk equivalent pakket had opgetuigd. Daar waar veggewassen minder goed passen (zoals op de klei), zal worden gekeken naar mogelijkheden voor eiwitgewassen of akkerrandenbeheer. Eiwitgewassen leveren echter lang niet altijd 'vanzelf' biodiversiteit op. En bij een keuze voor akkerranden wordt de akkerbouwer gekort op zijn vergoeding als hij ook via het SNL aan akkerrandenbeheer doet;
- het SNL loopt eind 2015 af. Door een strakkere selectie van kansrijke gebieden zullen minder grondgebruikers kunnen deelnemen. Hier ligt een uitdaging om beheer op weinig kansrijke plekken ook echt te beëindigen, maar tegelijk te kijken of de animo voor vergroening op andere manieren kan worden benut.

Er is dus behoefte aan extra prikkels om akkerbouwers in groteren getale te laten kiezen voor natuurvriendelijke maatregelen en aan slimme koppelingen tussen eerste en tweede pijler.

ANOG-project onderdeel van een drietrapsraket

Het ministerie van EZ is geïnteresseerd in de mogelijkheden voor een verdere stimulering van de vergroening in de akkerbouw. We hebben daarbij de volgende vraagstelling en activiteiten voor ogen:

1. Voor de korte termijn: hoe kan het intekenen op het equivalente pakket en de eventuele combinatie met (ander) randenbeheer werkbaar worden gemaakt?
2. Voor de iets langere termijn: hoe kunnen akkerbouwers worden verleid om op grotere schaal te kiezen voor 'groenere' invullingen dan veggewassen?
3. Voor de nog iets langere termijn (vanaf 2016): kunnen we een nieuw vergroeningspakket ontwikkelen dat aantrekkelijk is voor akkerbouwers en serieuze biodiversiteit oplevert? En hoe kan dit optimale synergie opleveren met het SNL?

In samenspraak tussen het ministerie, de koepelorganisaties voor agrarisch natuurbeheer en ANOG zijn drie sporen uitgezet om te komen tot idee-ontwikkeling en demonstratie:

- een project dat in één specifiek gebied (Oost-Groningen) kijkt naar de plannen van akkerbouwers en ideeën ontwikkelt om deze in groene richting bij te sturen. Dit wordt uitgevoerd door de Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen (ANOG). Het werkgebied van ANOG is hiervoor zeer geschikt, onder meer omdat hier zowel zandgrond als zware klei voorkomen. Op de klei zijn veggewassen relatief lastig te telen (er wordt in het najaar geploegd) en wordt er meer interesse verwacht voor andere invullingen van de vergroening zoals randenbeheer en eiwitgewassen. Randenbeheer is in het ANOG-gebied ook op grote schaal via het SNL gecontracteerd, waardoor het in beginsel mogelijk is om hier interessante

- synergie te creëren. Daarnaast kunnen eiwitgewassen zoals luzerne van betekenis zijn voor akkervogels;
- een brainstormdag voor idee-ontwikkeling voor verdere vergroeningsmogelijkheden op korte en langere termijn. Deze dag is georganiseerd door het ministerie van EZ en de koepelorganisaties en vond plaats op 18 november 2014;
  - een project voor de idee-ontwikkeling op de wat langere termijn (tot aan 2019 en daarna), gekoppeld aan een proef- en demonstratieproject met het concept 'vogelakkers'. Het eerste wordt uitgevoerd door het landelijk netwerk voor agrarisch natuurbeheer, het tweede is een coproductie van Vogelbescherming Nederland en Werkgroep Grauwe Kiekendief. Beide projecten starten waarschijnlijk voorjaar 2015. Het eerste loopt tot eind 2015, het tweede tot en met 2017.

Vraagstelling ANOG-project

Voor het ANOG-project zijn drie centrale vragen geformuleerd:

1. Hoe gaan de Oost-Groninger akkerbouwers de vergroening invullen? Kiezen zijn daarbij ook invullingen die raken aan het agrarisch natuurbeheer en zo ja, welke koppelingen komen er?
2. Welke mogelijkheden zijn er om de invulling van de vergroening in Oost-Groningen in een 'groenere' richting te sturen? Welke daarvan kunnen al op korte termijn worden toegepast?
3. Als concrete invulling daarvan: zijn er mogelijkheden voor een ICT-applicatie die het mogelijk maakt om combinaties van grondgebruikstypen en water die niet allemaal in de perceelsregistratie zijn opgenomen op een simpele wijze aan de GDI te koppelen? Zulke combinaties doen zich met name voor bij het equivalente pakket.

In deze notitie doen we verslag van de bevindingen. Omdat vraag 2 overlapt met de vraagstelling van andere onderdelen van de bovenbeschreven drietrapsraket en veel ideeën uiteraard niet specifiek Oost-Gronings zijn, bevat de rapportage onvermijdelijk overlap met de rapportages van de andere onderdelen. Het leeuwendeel van het werk is bovendien verricht in november en december 2014, terwijl de rapportage pas wat later verschijnt. Wel is deze notitie in maart 2015 op een aantal onderdelen geactualiseerd.

Dankwoord

Vanuit ANOG hebben Henk Smith, Meindert Sluis en Jolanda Wilts bijgedragen aan de rapportage door het leveren van cijfermateriaal en commentaar op eerdere versies van dit verhaal. Ook Aard Mulders (Ministerie van EZ) leverde commentaar. Mark Gooskens (Crop-R), Ruud Schipper (RVO) en enkele andere medewerkers van Crop-R en RVO waren betrokken bij de totstandkoming van de digitale vernieuwing voor een betere aanmelding van vergroeningsmaatregelen (hoofdstuk 5).

2. Aanpak

ANOG heeft in het project de volgende activiteiten ontplooid:

- a. Organisatie van voorlichtingsbijeenkomsten over de vergroening en de relatie met agrarisch natuurbeheer, samen met de RVO. Deze hebben plaatsgevonden in november 2014. Het ging om drie bijeenkomsten waaraan naar schatting 180 personen deelnamen.
- b. Afnemen van een enquête onder de akkerbouwers die eind november 2014 deelnamen aan de voorintekening voor het agrarisch natuurbeheer 2016. Het voorintekeningformulier bevatte een extra vragenlijst over de plannen voor invulling van de vergroening en de relatie met agrarisch natuurbeheer. Deze is ingevuld in samenspraak met de ANOG-medewerkers en -bestuurders die op die dag assisteerden. De vragenlijst is opgenomen als bijlage 1. Op de voorintekening kwamen 72 akkerbouwers af.
- c. Tijdens de voorintekening is ook gepolst of de akkerbouwers willen deelnemen aan de regeling van het Waterschap Hunze en Aa's om schouwpaden tussen akkerrand en sloot in bruikleen te krijgen om zo een aaneengesloten rand te creëren en aan het equivalente pakket te kunnen deelnemen (zie hoofdstuk 4).

Tijdens de intekendagen in november 2014 is ook gepeild welke ideeën de akkerbouwers hadden over de invulling van de vergroening op hun bedrijf

- d. Zowel tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten als tijdens de voorintekening zijn akkerbouwers – waar nodig en mogelijk – geadviseerd over de invulling van de vergroening en de (optimale) relatie tot agrarisch natuurbeheer.
- e. Ideevorming over mogelijkheden om de keuze voor het equivalente pakket te bevorderen, c.q. om invullingen te stimuleren die een grotere natuurwinst met zich meebrengen. En wel langs twee sporen:
  - door deelname aan de bijeenkomst van 18 november 2014;
  - door ‘interne’ discussies in het ANOG-bestuur en de ANOG-innovatiewerkgroep.
- f. Faciliteren van ‘groenere’ invullingen dan die met vanggewassen, en wel:
  - verkennen van de mogelijkheden om een ICT-applicatie / tool te ontwikkelen die het mogelijk maakt om combinaties van grondgebruikstypen en water (bijv. in het equivalente pakket) die niet allemaal in de perceelsregistratie zijn opgenomen op een simpele wijze aan de GDI te koppelen, zodat de grondgebruiker ze alleen maar hoeft aan te vinken. Hiertoe heeft overleg plaatsgevonden met de RVO en het bedrijf Crop-R over de technische mogelijkheden van zo’n applicatie. Vervolgens zijn begin 2015 door Crop-R werkzaamheden verricht die – bij wijze van pilot – een aantal Oost-Groninger akkerbouwers op een gemakkelijke wijze toegang geven tot het RVO-perceelsregister (zie hoofdstuk 5);
  - verkennen van de mogelijkheid om natuurvriendelijke zaadmengsels voor akkerranden (gratis of tegen lage kosten) beschikbaar te stellen door de RVO. Deze mogelijkheid is gedurende de projectperiode niet van de grond gekomen, zodat het blijft bij een idee (zie hoofdstuk 4).

3. Resultaten van de enquête

ANOG heeft tijdens ‘intekendagen’ voor SNL-deelnemers de animo gepeild voor het nieuwe agrarisch natuurbeheer (SNL 2016) en tegelijk gevraagd hoe zij in 2015 de vergroening van het GLB (eerste pijler) gaan invullen en hoe deze invulling zich verhoudt tot (de animo voor) agrarisch natuurbeheer. In deze notitie de eerste, voorlopige resultaten. Let wel: het gaat hier niet om een peiling onder alle akkerbouwers in Oost-Groningen, maar om een selecte peiling onder ongeveer 20% van alle 350 ANOG-leden en 54% van alle SNL-deelnemers (van de 72 agrariërs nemen er 66 nu reeds deel aan het SNL, op een totaal van 122 SNL-deelnemers).

De uitkomsten op hoofdlijnen (zie ook de tabel op de volgende bladzijde):

1. Bijna alle bedrijven zijn vergroeningsplichtig. Twee bedrijven zijn dat niet, één omdat het minder dan 15 ha bouwland heeft, één omdat het merendeels in het teken staat van de veehouderij.
2. Op dit moment voldoet al 91% van de vergroeningsplichtige bedrijven aan de eis van gewasdiversiteit.
3. 13% van de bedrijven weet nog helemaal niet hoe ze de vergroening gaan invullen, de rest weet dat al wel; sommige bij benadering, andere al in detail. Van de bedrijven die het zeggen niet te weten, geeft een deel later toch een (deel van de) invulling aan.
4. 69% van de vergroeningsplichtige bedrijven vult het Ecologisch Aandachtsgebied (EA) (mede) in met vanggewassen. In de Veenkoloniën en Westerwolde vullen bijna alle bedrijven de EA's hiermee (mede) in, in het Oldambt is dit nog steeds de helft. Dat laatste is verrassend, omdat werd verwacht dat de bedrijven hier niet zouden kunnen voldoen aan de 10-wekeneis voor vanggewassen en daarom zouden kiezen voor eiwitgewassen of andere invullingen. In de Veenkoloniën wordt de vergroening met vanggewassen met gemak gehaald. Vaak zijn al meer vanggewassen aanwezig dan er nodig zijn voor de vergroening – ze zijn hier al min of meer gangbare praktijk. Sommigen vragen zich zelfs af hoe lang deze invulling nog mogelijk zal blijven. In totaal gaan de bedrijven ruim 800 ha aan vanggewassen inzetten voor de vergroening. Veel bedrijven weten nog niet welke gewassen ze daarvoor precies gaan gebruiken. Onder degenen die dat al wel weten, zijn bladrammenas in combinatie met gele mosterd en gras, en gras onder tarwe het meest populair.
5. In het Oldambt vult 60% van de vergroeningsplichtige bedrijven de EA's mede in met eiwitgewassen. Daarnaast is er slechts één bedrijf in Westerwolde dat dit van plan is, waardoor het aandeel voor alle drie deelgebieden tezamen op 33% komt. In totaal wordt er zo'n 200 ha eiwitgewas als EA ingevuld. Bijna driekwart kiest hiervoor luzerne; daarnaast wordt gekozen voor rode klaver, lupine en veldbonen, elk door 2 bedrijven. In tegenstelling tot bij de vanggewassen zal er door de vergroening een grotere oppervlakte eiwitgewassen ontstaan, vooral dus in het Oldambt. Hoewel een aantal bedrijven aangeeft dat zij ook nu al luzerne telen, zal de geteelde oppervlakte toenemen. Degenen die met andere eiwitgewassen aan de slag gaan, experimenteren daarmee ook nu al.
6. Negen bedrijven (13% van het aantal vergroeningsplichtige) vult de EA (mede) in als onbeheerde akkerrand. Twee derde hiervan bevindt zich in de Veenkoloniën. Vijf bedrijven geven hierbij ook een oppervlakte aan (in totaal 7 ha). Van enkelen is bekend dat zij hun beheerde rand (SNL) inruilen voor een onbeheerde rand.

Resultaten van de enquête over vergroening en agrarisch natuurbeheer van november 2014

	Oldambt	Veenkoloniën	Westerwolde	totaal
Aantal respondenten	38	23	11	72
Aantal vergroeningsplichtige bedrijven	37	23	10	70
Voldoet aan gewasdiversiteit	32	22	10	64
Weet nog niet hoe EA's in te vullen (sommigen hebben echter toch iets ingevuld)	3	5	1	9
EA-invulling met vanggewassen oppervlakte	19 399 ha	20 320 ha	9 88 ha	48 807 ha
gewassen:				
- nog niet bekend	12	14	6	32
- Japanse haver	-	2	-	2
- bladrammenas	1	1	1	3
- bladrammenas + gele mosterd	2	1	1	4
- bladrammenas + klaver	-	1	-	1
- bladrammenas + Japanse haver	-	1	-	1
- bladrammenas + gras	2	-	-	2
- gras + gele mosterd	1	-	-	1
- gras onder tarwe	1	-	1	2
- phacelia	1	-	-	1
EA-invulling met eiwitgewassen oppervlakte	22 199 ha	- -	1 1,5 ha	23 201 ha
gewassen:				
- luzerne	16	-	1	17
- rode klaver	2	-	-	2
- lupine	2	-	-	2
- veldbonen	2	-	-	2
- nog niet bekend	2	-	-	2
EA-invulling met onbeheerde rand (braaklegging) oppervlakte (ha)	2	6	1	9
oppervlakte onbekend	?	6 ha	1 ha	7 ha
EA-invulling met beheerde rand (equivalente pakket) en combineer de rand met:	6	4	-	10
- sloot	1	2	-	3
- vanggewas	2	1	-	3
- eiwitgewas	3	-	-	3
- niets	1	2	-	3
Invulling vergroening met een certificaat:				
- Veldleeuwerik	6	1	2	9
- Biodiversiteit+	-	-	-	-
EA collectief invullen?				
- ja	16	12	5	33
- nee	15	8	3	26
- weet nog niet	6	3	1	10
Door vergroening meer of minder interesse in SNL?				
- meer	4	3	1	8
- minder	8	3	1	12
- maakt niet uit	24	15	6	45
- weet niet / niet ingevuld	1	2	1	4

7. Tien bedrijven (14%) gaan kiezen voor het equivalente pakket met een beheerde akkerrand, al zijn sommigen niet helemaal duidelijk hoe zij dat precies gaan doen. De deelnemers hieraan zijn gelijkmatig verdeeld over het Oldambt en de Veenkoloniën. Van hen kiest 30% voor akkerrand als enige invulling; de rest combineert deze met sloten, vanggewassen en/of eiwitgewassen. Het aantal van tien bedrijven komt goed overeen met het aantal bedrijven dat belangstelling heeft voor de schouwpadenregeling van het waterschap (zie hoofdstuk 4), bedoeld om de keuze voor het equivalente pakket te vergemakkelijken door de verbinding tussen rand en sloot te kunnen opvoeren voor de vergroening. Af en toe komen we ook een ongewenst neven effect tegen van de bepaling dat alleen sloten tot 6 meter meetellen: een bedrijf in de Veenkoloniën overweegt om zijn sloot te versmallen. Dit terwijl hij behoort tot het karakteristieke Veenkoloniale wijkenpatroon.
8. Negen bedrijven (13%) zeggen te gaan deelnemen aan het vergroeningscertificaat van Veldleeuwerik; niemand gaat deelnemen in het Biodiversiteit+ certificaat. Dat lijkt veel, maar waarschijnlijk hebben de meeste respondenten de vraag anders opgevat en aangegeven dat zij op dit moment deelnemer zijn aan Veldleeuwerik.
9. Bijna de helft van de respondenten wil de vergroening (onderdeel EA's) wel collectief invullen als dat voor alle partijen voordelen met zich meebrengt; de regels voor regionale invulling zijn immers nog niet duidelijk. Ruim een derde wil de EA's niet collectief invullen en de rest weet het nog niet.

In Oost-Groningen zullen vergroening en agrarisch natuurbeheer grotendeels onafhankelijk van elkaar worden ingevuld. Daardoor blijft het volume aan akkerranden weliswaar gelijk, maar worden kansen voor kruisbestuiving gemist.

10. Bijna twee derde van de vergroeningsplichtige bedrijven zegt dat de vergroening niet van invloed is op de animo voor agrarisch natuurbeheer. Dit resultaat moet nog naast de resultaten van de voorintekening voor 2016 worden gelegd, maar stemt wel overeen met het algemene beeld dat veel bedrijven voor de vergroening en de deelname aan het SNL afzonderlijke keuzen maken. Twaalf bedrijven verwachten door de vergroening minder animo voor agrarisch natuurbeheer, acht bedrijven juist méér animo.

Samenvattend:

- Er wordt op nog grotere schaal dan verwacht gekozen voor vanggewassen. Zelfs op de zeelei, waar werd verwacht dat de 10-wekeneis niet zou passen, wordt op behoorlijke schaal gekozen voor deze invulling, deels met andere invullingen (eiwitgewassen, beheerde rand).
- Er is weinig (14%) belangstelling voor het equivalente pakket, deels ook doordat het als onduidelijk en ingewikkeld wordt ervaren. In combinatie met het voorgaande punt is dit uit vergroeningsoogpunt geen goed nieuws.
- Dat geldt ook voor de averechtse effecten van de vergroening (inruilen van een beheerde voor een onbeheerde rand, versmallen van sloten vanwege de 6-metereis), hoewel deze niet wijd verbreid zijn.
- Wat beter nieuws – en de keerzijde van het sterke accent op vanggewassen – is dat veel mensen vergroening en agrarisch natuurbeheer los van elkaar invullen en niet het idee hebben dat het één het ander in de weg zit. Dat blijkt ook uit het feit dat de voorintekening voor 2016 een min of meer gelijke de animo voor agrarisch natuurbeheer laat zien, in termen van hectares.

4. Ideeën voor extra vergroeningsprikkels

In dit hoofdstuk bespreken we enkele mogelijkheden om te komen tot een ‘groenere’ invulling van de vergroening.

4.1 Akkerbouwers beter verleiden om te kiezen voor het akkerbouw-randenpakket

Zoals blijkt uit de enquête zijn er maar weinig bedrijven die kiezen voor het equivalente pakket (akkerbouw-randenpakket). We zien verschillende mogelijkheden om akkerbouwers beter te verleiden om hiervoor te kiezen:

- a. De gemakkelijkste: betere informatie over het pakket. Eén van de redenen voor het lage aantal akkerbouwers dat hiervoor kiest is onduidelijkheid, c.q. gebrek aan informatie. Tijdens de informatieavonden zijn enkele tientallen vragen gesteld over het equivalente pakket, die lang nog niet allemaal sluitend zijn beantwoord – de details van de maatregel blijken nog niet helemaal te zijn uitgekristalliseerd (zie bijlage 2 voor een breed overzicht van de antwoorden van RVO op de vragen die tijdens de voorlichtingsavonden zijn gesteld). Het pakket wordt bovendien als ingewikkeld en daarom als onaantrekkelijk ervaren. Dat zit ‘m zowel in de combinatie van maatregelen met verschillende wegingsfactoren als in de relatie tot het agrarisch natuurbeheer. Hoewel het pakket financieel zeker aantrekkelijk kan zijn, met name als het wordt gecombineerd met een aanpalende sloot, wordt dit niet zo ervaren doordat de gehele SNL-vergoeding in mindering wordt gebracht op de vergroeningspremie. Het is maar weinigen bekend dat het pakket zelfs dan financieel aantrekkelijk kan zijn. Concrete praktijk- en rekenvoorbeelden kunnen bijdragen aan een beter begrip en een grotere aantrekkelijkheid.
- b. In het verlengde daarvan: de administratie van het equivalente pakket wordt als ingewikkeld ervaren, omdat het om combinaties van grondgebruiksvormen gaat die deels (nog) niet in het perceelsregister zitten, zoals sloten. Naast ICT-oplossingen (zie hoofdstuk 5) kan het ‘ontzorgen’ van deelnemers bij het invullen van de vergroening hierbij helpen. Dat lijkt bij uitstek een taak voor de collectieven (zie ook § 4.3).
- c. Gratis ter beschikking stellen van geschikte zaadmengsels. Hiermee kan niet alleen de akkerbouwer worden verleid om te kiezen voor een invulling van de vergroening met randenbeheer, maar wordt bovendien gegarandeerd dat de gebruikte mengsels bruikbaar zijn voor akkerbouwers en ecologisch ‘verantwoord’ zijn – de invulling van de vergroening geeft hieraan immers weinig sturing.
- d. Soms kan het equivalente pakket niet worden aangevraagd, of althans niet in zijn meest aantrekkelijke vorm, omdat er tussen akkerrand en sloot een schouwpad van het waterschap ligt dat niet kan meetellen. Dit is meestal een graspad (zie ook de foto op pagina 10), maar behoort niet tot de gronden van de agrariër. Omdat Waterschap Hunze en Aa’s een brede bufferzone (rand + schouwpad) tussen akker en sloot toejuicht uit een oogpunt van waterkwaliteit (Kaderrichtlijn water) en daarbij liefst ook nog de slootoever zou betrekken, heeft het in overleg met ANOG een regeling in het leven geroepen om schouwpaden in bruikleen te geven aan akkerbouwers – zie bijlage 3. De bruikleen vormt dan een sterke stimulans om deel te nemen aan het equivalente pakket. ANOG heeft de animo geïnventariseerd voor de bruikleenconstructie. Die was – mede door de relatieve onbekendheid van het equivalente pakket als zodanig – nog bescheiden. Idee was dat ANOG de schouwpaden – samen met de rest van de oppervlakte die kwalificeert voor het equivalente pakket – intekent en registreert bij de RVO. Of andersom: ANOG zet alles digitaal klaar voor de akkerbouwer, zodat hij het bij de GDI

gemakkelijk kan aanmelden. Hoewel vrijwel iedereen zich enthousiast toonde over deze opzet, zijn de twee sporen waarlangs hij kan worden gerealiseerd vooralsnog doodgelopen:

- de akkerbouwer meldt ze bij de GDI aan als subsidiabele landbouwgrond. De gronden moeten dan als landbouwgrond in gebruik zijn (beheerde grasranden) en in de zogenaamde AAN-laag van RVO kunnen worden ingebracht. In de Staatscourant van 16 december 2014 bepaalt het ministerie echter dat schouwpaden niet kwalificeren als subsidiabele landbouwgrond (net als luchthavens, golfbanen etc.);
- de akkerbouwer meldt ze voor de vergroening aan als landschapselement, namelijk onder de noemer 'onbeheerde rand' in de reguliere lijst met keuzemogelijkheden. Het is echter niet mogelijk om het equivalente pakket (beheerde rand) te combineren met onderdelen van de reguliere keuzelijst.

Om deze redenen heeft het waterschap in maart 2015 besloten de inschrijving voor de bruikleenovereenkomst te beëindigen. Hiermee is een kans gemist voor een meer integrale inzet van de vergroening (mede gericht op KRW-doelen).

- e. Sloten breder dan 6 meter kwalificeren nu niet voor het equivalente pakket. Omdat er – met name in de Veenkoloniën – nogal wat bredere sloten (wijken) zijn, remt dit de animo en leidt dit soms zelfs tot ongewenste versmalling van sloten (zie hoofdstuk 3). Dit knelpunt kan worden opgelost door in de tweede pijler een apart landschapspakket te ontwikkelen gericht op waterkwaliteit (ecologisch sloot- en oeverbeheer) dat deels uit de eerste en deels uit de tweede pijler (SNL) wordt betaald. Hierop komen we terug in § 4.4. Een andere oplossing is om sloten breder dan 6 meter wel te laten meedoen, maar voor maximaal 6 meter. Deze oplossing is recent door de staatssecretaris opgenomen als één van de voorstellen voor vereenvoudiging van het GLB. Omdat deze oplossing EU-brede besluitvorming vereist, is het niet waarschijnlijk dat hij op korte termijn operationeel zal zijn.

Al met al lijken voor de korte termijn vooral een betere voorlichting en een simpeler administratie (zie ook hoofdstuk 5) de aangewezen weg om de populariteit van het equivalente pakket te vergroten.

Soms ligt er een schouwpad van het waterschap tussen akkerrand en sloot, waardoor het equivalente pakket niet past. Het waterschap heeft een bruikleenregeling voor akkerbouwers ontworpen waarmee zij het schouwpad bij RVO als vergroeningsoppervlak kunnen opgeven. Deze constructie is recent afgekeurd.

4.2 Creëren van sterkere financiële prikkels

Een deel van de mogelijkheden die we in § 4.1 noemden, vormen een financiële prikkel voor het equivalente pakket. Meer in zijn algemeenheid kunnen er – ook los van het equivalente pakket – sterkere vergroeningsprikkels in het beleid worden ingebouwd. We noemen er hier twee:

- a. De enige invulling van de vergroening die kan worden ‘opgeplust’ met beheer vanuit het SNL is de onbeheerde akkerrand. Opplussen kan sterk bijdragen aan een groenere invulling van de vergroening: op onbeheerde randen (zwarte braak) zit niemand te wachten, akkerbouwer noch natuurbeschermer. Bijkomend voordeel is dat het beheer van vergroeningsranden op deze manier automatisch onder de regie van de collectieven komt te vallen, en daarmee wellicht ook de situering van de vergroening. Alterra-onderzoek laat weliswaar zien dat vergroening en agrarisch natuurbeheer ruimtelijk lang niet altijd samengaan, maar waar dat wel het geval is kan qua beheer en locatiekeuze aanmerkelijke winst worden geboekt. Voor een optimale kruisbestuiving tussen eerste en tweede pijler zijn echter nog enkele hobbels te nemen:
  - er is onduidelijkheid over de vraag tot hoever het opplussen mag gaan. Aanvankelijk werd uitgegaan van de beheerkostencomponent van de SNL-vergoeding (voor zaaien, maaien en afvoeren) van enkele honderden euro’s per hectare, een relatief bescheiden financiële stimulans. Daarbij is ervan uitgegaan dat er in de rand ook wordt *bespaard* op bewerkingskosten voor gewasteelt. Maar omdat de vergroening uitgaat van zwarte braak, valt ook te verdedigen dat alle werkzaamheden ter wille van natuurbeheer kunnen worden gekapitaliseerd en bij de vergroeningspremie kunnen worden opgeteld. Enkele collectieven zijn inmiddels aan de hand van de catalogus groenblauwe diensten aan het rekenen geslagen en komen op veel hogere bedragen. Voordeel daarvan is de grotere financiële stimulans, nadeel is dat het prijsverschil met de reguliere akkerrandenvergoeding afneemt. Het is dringend gewenst dat er duidelijkheid komt over de toegestane berekeningen en bedragen;
  - het ontbreekt aan een duidelijk beleid van de provincies ten aanzien van de relatie tussen SNL en vergroening. In enkele Natuurbeheerplannen voor 2016 is wel opgenomen dat het SNL bij voorkeur wordt ingezet ‘in relatie tot de vergroening’, maar dat wordt niet operationeel gemaakt (bijvoorbeeld door een deel van het SNL-budget gericht in te zetten voor het beheer van vergroeningsoppervlakten). In beginsel is dit voor de provincies financieel aantrekkelijk: zij kunnen voor hetzelfde budget meer akkerranden realiseren dan als de volledige SNL-vergoeding moet worden betaald. Sterker nog, een aantal provincies toont weinig enthousiasme voor de regionale maatwerkpakketten die hiervoor nodig zijn;
  - in het verlengde hiervan (en zie ook punt b): het is nu vooral aan grondgebruikers en collectieven om een koppeling te maken tussen vergroening en agrarisch natuurbeheer, er is geen sprake van een beleidsmatige koppeling, anders dan een negatieve (verbod op dubbelbetaling).
- b. ANOG heeft zich – samen met de andere voormalige GLB-pilots – verschillende malen hard gemaakt voor een strikte scheiding tussen uit productie nemen van ecologisch oppervlak (pijler 1) en het beheer daarvan (pijler 2). Maar dan wel met een beleidsmatige koppeling tussen die twee, omdat juist het beheer moet zorgen van de gewenste biodiversiteitswinst. Voordelen van het concentreren van alle beheer in de tweede pijler zijn:
  - het valt hier onder de regie van de collectieven. Beheer in de eerste pijler (equivalente pakket) kent veel minder sturing en al helemaal geen regionaal maatwerk;
  - er ontstaat een sterkere financiële stimulans, omdat er geen sprake meer is van dubbelbetaling uit eerste en tweede pijler.Omdat het natuurlijk wel de bedoeling is dat de EA’s worden beheerd, is het idee om te kijken of het haalbaar is om de beheerplicht op een andere manier gestalte te geven. Bijvoorbeeld door in de eerste pijler alleen registratie in de SCAN-GIS-applicatie te vereisen. Misschien is dat voor

Brussel hetzelfde, misschien zijn er andere manieren om het beheer te waarborgen zonder dat het in de eerste pijler expliciet verplicht wordt gesteld (en wordt ingevuld).

Doordat het SNL, c.q. het nieuwe stelsel voor ANLb een sterk accent leggen op akkervogels, gaan vergroening en agrarisch natuurbeheer in ruimtelijk opzicht lang niet overal samen. Daardoor zou er toch nog een aanzienlijke oppervlakte onbeheerde vergroening ontstaan. Oplossing daarvoor is bijvoorbeeld het verruimen van het SNL met akkermaatregelen die op veel meer plekken effectief zijn, zoals functionele agrobiodiversiteit (FAB) of andere typen multifunctionele randen.

Sterkere financiële prikkels zijn ook van belang om biologische bedrijven te blijven interesseren voor deelname aan het agrarisch natuurbeheer. Zij hoeven immers geen extra actie te ondernemen om aan de vergroeningsverplichting te voldoen, maar worden wel gekort op de beheervergoeding als zij aan agrarisch natuurbeheer doen. Zij moeten dan actief vergroenen (bijv. met vanggewassen) om die korting te ontlopen. Inmiddels heeft de staatssecretaris een oplossing voor deze situatie opgenomen in haar voorstellen ter vereenvoudiging van het GLB.

Voor het beheer van vergroeningsoppervlak buiten akkervogelgebieden kan het stelsel voor agrarisch natuurbeheer worden aangevuld met beheertypen die ook daarbuiten zinvol zijn, zoals mengsels voor functionele agrobiodiversiteit (FAB)

4.3 Sturing door collectieven mogelijk maken

Op de invulling van de vergroening vindt – zeker in vergelijking tot het nieuwe agrarisch natuurbeheer – relatief weinig sturing plaats:

- er is geen sturing op de *situering* van de vergroening;

- daar waar de invulling beheer vereist (equivalente pakket) is dit slechts globaal vastgelegd (inzaai natuurvriendelijk mengsel), wordt dit aan het SNL overgelaten (landschapselementen) of is het – bewust – helemaal niet geregeld (sloot).

Juist bij een sterkere koppeling tussen eerste en tweede pijler is sturing door collectieven onontbeerlijk.

Op de sloten komen we in § 4.4 terug. Meer in zijn algemeenheid kunnen collectieven ook een goede rol vervullen bij de aansturing van de vergroening en de kruisbestuiving tussen vergroening en agrarisch natuurbeheer:

- a. Nog zonder de vergroening zelf te sturen, kunnen collectieven betere sturing aan het agrarisch natuurbeheer geven als zij weten waar de vergroeningsoppervlakten liggen en hoe die zijn ingevuld. Daarom zou het handig zijn als de collectieven in de nieuwe SCAN-GIS-applicatie kunnen beschikken over de RVO-kaartlaag waarin de vergroening is aangegeven. Zij kunnen die dan minimaal gebruiken als ‘onderlegger’ voor het uitstippelen van het SNL-beheer.
- b. Daarnaast kunnen collectieven – ook zonder gebruik te maken van de mogelijkheid van collectieve invulling van de vergroening – actief sturen op de situering en invulling van de vergroeningsoppervlakten. Zo kunnen maatregelen worden gesitueerd in de meest kansrijke gebieden (bijv. voor akkervogels) en kunnen ruimtelijke mozaïeken worden gecreëerd, bijvoorbeeld als ecologische verbinding of als mix van broed- en foerageerbiotoop. Zo kan de veldleeuwerik baat hebben bij een mix van natuurbraak (voedsel) en luzerne (broedgelegenheid), mits deze niet te ver uiteen liggen. De collectieven hebben op dit moment echter niet de instrumenten (bijv. financiële prikkels) in handen om zo’n sturende rol te kunnen vervullen.

Akkervogels zoals de veldleeuwerik hebben baat bij een regionaal gecoördineerde situering van vergroening en agrarisch natuurbeheer

- c. De vergroening mag van Brussel deels (de helft van de 5% EA's) collectief worden ingevuld. Hier ligt bij uitstek een taak voor de collectieven, ware het niet dat het ministerie vooralsnog alleen het zogeheten 'keukentafelmodel' (maximaal tien boeren) heeft opengesteld. En hoewel collectieven het keukentafeloverleg best kunnen faciliteren, past dit schaalniveau niet bij de omvang van de toekomstige collectieven en ANV's. Daarom is het gewenst:
- om snel de discussie te starten over de andere variant: het regionale of Deense model. Als die in 2016 nog iets wil betekenen in de relatie tot het agrarisch natuurbeheer, moet de invulling in 2015 plaatsvinden;
  - een oplossing te vinden voor de minder handige aspecten van dit model: het karakter van een overheidsplan (dat waarschijnlijk onverlet laat dat collectieven hierin een belangrijke stem hebben) en de vroegtijdige planvorming (een half jaar voordat de invulling feitelijk plaatsvindt). Het is vervolgens vooral ook aan de collectieven zelf om een oplossing te vinden voor het eenjarige karakter van de vergroening versus het zesjarige karakter van beheerafspraken – een continuïteitsvraagstuk dat zich overigens ook bij het equivalente pakket voordoet.
- De voor- en nadelen van een collectieve invulling van de vergroening zijn onderwerp van een aparte studie van RVO, die hierover voorjaar 2015 rapporteert.
- d. Een serieuze rol van collectieven in de situering en vormgeving van de vergroening gaat aanmerkelijk verder dan hun rol in het agrarisch natuurbeheer en beweegt zich bovendien ook buiten door de provincies aangewezen kerngebieden. Het is gewenst dat voor deze extra taak ook extra middelen beschikbaar worden gesteld.

4.4 Nieuwe beheerpakketten als koppeling tussen pijler 1 en 2

Naast wat hierover in § 4.2 al is gezegd, kunnen er ook betere koppelingen tussen eerste en tweede pijler komen door aangepaste SNL-pakketten te maken die als vergroening kunnen worden opgevoerd en tegelijk – door een relatief lage beheervergoeding – een aantrekkelijke financiële prikkel opleveren. We werken er hier twee beknopt uit:

- a. Voor de korte termijn: een pakket voor natuurvriendelijk sloot- en oeverbeheer langs een beheerde akkerrand.
- b. Voor de langere termijn: een pakket voor vogelvriendelijke (insecticidenvrije) graanteelt.

Landschapspakket natuurvriendelijke oever- en slootbeheer

Dit pakket is met name bedoeld voor de Veenkoloniën en is bedoeld om de deelname aan het equivalente pakket te bevorderen voor akkerbouwers met sloten breder dan 6 meter. Het pakket houdt het volgende in:

- Aanleggen van een meerjarig beheerde akkerrand van minimaal 3 meter breed, ingezaaid met bijvoorbeeld een gras-klavermengsel. Op deze akkerrand zal een ecologisch verantwoord maaibeleid worden toegepast (bijv. maaien na 1 juli), waarbij het gewas zal worden afgevoerd. Dit voorkomt uitspoeling in de wijk/sloot, en een maaibeleid gaat veronkruiding van de rand tegen. De randbreedte van minimaal 3 m levert een extra spuitvrije zone op langs de sloot/wijk.
- Ecologisch beheer van maximaal 4 meter water/oever en 2 meter oever/talud met rijke begroeiing van riet met af en toe (doorn)struweel. Sloot, oever en talud zijn belangrijke schuil- en broedbiotopen voor vogels. Door deze ecologisch te beheren, zullen ze bijdragen aan een veilige habitat voor vogels. Onderin de sloot moet minimaal 1 m worden geschoond om de watervoerende functie van de wijk te kunnen garanderen.
- Het schouwen van sloten/wijken wordt nu jaarlijks gedaan. De frequentie kan eventueel worden verlaagd naar tweejaarlijks, waardoor andere flora de kans krijgt zich te vestigen. Het riet bindt fosfaat, wat bij tweejaarlijks maaien moet worden afgevoerd.

- Het beheer zou waar zinnig kunnen worden afgestemd op specifieke soorten zoals die voor het nieuwe agrarisch natuurbeheer zijn geformuleerd, zoals de groene glazenmaker.
- Door het gebruik van vlinderbloemigen en riet worden fosfaat en stikstof gebonden. Dit voorkomt uitspoeling naar zowel oppervlakte- als grondwater.

Als dit pakket als landschapspakket in het SNL wordt opgenomen, kwalificeren sloten breder dan 6 meter eveneens voor het equivalente pakket. Vanwege de hoge wegingsfactor van landschapselementen (2,0) ontvangt de deelnemer een substantiële vergroeningspremie, die ruimschoots compenseert voor de kosten van ecologisch beheer. Door de maximaal 4 m sloot die ecologisch wordt beheerd, is er automatisch ook een grens aan de slootbreedte die meetelt voor de vergroening – anders dan bij het onderdeel ‘sloot’ in het equivalente pakket is hierover bij landschapselementen niets vastgelegd.

Vogelvriendelijke (insecticidenvrije) graanteelt

Dit pakket houdt het volgende in:

- Er wordt graan (niet zijnde maïs) geteeld zonder gebruik van insecticiden. De afgelopen jaren heeft de kennis over de werking natuurlijke plaagbestrijding een hoge vlucht genomen door het landelijke FAB-randen project. Hierbij worden nuttige insecten (functionele agrobiodiversiteit ofwel FAB) bevordert om plaagorganismen te bestrijden. Boeren zijn zich bewust geworden van het belang van nuttige insecten en het werken met schadedrempels: een klein aantal luizen in het gewas betekent niet direct dat deze ook bestreden moeten worden. De nuttige insecten eten niet alleen de onnuttige, maar vormen op hun beurt ook voedsel voor insectenetende vogels. Het stimuleren van een goede stand van nuttige insecten leidt dus tegelijk tot een verbeterde (foerageer)habitat voor vogels.
- Het perceel mag na 15 maart niet worden bemest met drijfmest, om zo nesten te ontzien. Het gebruik van o.a. sleepslang en een mestinjecteur zorgen voor veel schade aan de aanwezige fauna: nesten worden kapot gereden.
- Er worden zangposten voor vogels geplaatst: vogels zitten graag op een veilige plek op de uitkijk. Door 1 paal per hectare te plaatsen, krijgen broedparen de gelegenheid om van zo'n post

gebruik te maken (uitgaande van 25 broedparen per 100 hectare). Simpele palen van ± 1,50 meter volstaan.

- Dit pakket kan eventueel worden opgeplust met het gebruik van ruige mest (waarvoor in het SNL een toeslag geldt).

Dit pakket is Interessant voor boeren: het is een relatief simpel pakket waarbij een vrijwel volledige graanproductie mogelijk blijft. Het gaat minder ver dan de bestaande SNL-pakketten voor chemievrije teelt. Door de lage vergoeding (naar schatting € 175,- per ha) ontstaat bij verrekening met de vergroeningspremie een aantrekkelijke vergoeding. De boer kan er desgewenst zelf voor kiezen om er een nuttige akkerrand (FAB-rand) naast te leggen.

Het pakket is niet op korte termijn te gebruiken als invulling van de vergroening, want er zijn momenteel geen volvelds-invullingen met graanteelt toegestaan. Die ruimte kan op twee manieren worden gecreëerd:

- uitbreiden of differentiëren van de vergroeningsmogelijkheid van chemievrije teelt (zonder mest en bestrijdingsmiddelen), in de EU-verordening toegestaan als equivalente maatregel. Nederland heeft die maatregel niet geselecteerd; bovendien gaat deze maatregel verder dan wat we hier beogen. Dit vergt dus een wijziging van de Europese lijst van toegestane invullingen;
- gebruik maken van een andere mogelijkheid uit de Europese lijst: inrichting van stroken (de afmetingen worden niet bepaald) voor in het wild levende diersoorten of specifieke fauna, waarbij onder meer nestbescherming staat genoemd. Hoewel gebruik maken van deze maatregel alleen een Nederlandse beleidswijziging vergt, wringt de inhoud nogal met het beschreven beheerpakket.

5. Mogelijkheden voor aangepaste ICT

Doel: equivalente pakket simpel aanvinken bij GDI

Naast een beleidsmatige kant zit er ook een technische kant aan het verleiden van akkerbouwers tot deelname aan het equivalente pakket. Dit bestaat namelijk uit verschillende onderdelen, c.q. grondgebruiksvormen die op dit moment niet allemaal in de zogeheten AAN-laag (Agrarisch Areaal Nederland) van RVO zitten (zoals sloten en landschapselementen) en die bovendien allemaal met aparte gewascodes moeten worden ingevoerd. Wil de akkerbouwer zijn vergroeningskeuze bij de GDI met één simpele muisklik kunnen invoeren, dan vereist dit het nodige voorwerk. Het mooiste zou zijn als de akkerbouwer met de programmatuur die hij toch al gebruikt voor zijn bouwplan / gewasregistratie ook de vergroening kan administreren en deze rechtstreeks kan invoeren bij RVO.

ANOG hanteert momenteel experimenteel het gewasregistratieprogramma Crop-R voor de koppeling van zijn ledenadministratie aan GIS-gegevens. Crop-R ontwerpt in opdracht van de Stichting Collectief Agrarisch Natuurbeheer (SCAN) ook een omvattende GIS-module voor de aanmelding en administratie van contracten in het kader van het ANLb 2016. De eerste fase is nu af. In de tweede fase komt er een koppeling met de nieuwe webservices van RVO.nl: naast downloaden van RVO kan Crop-R dan ook gegevens uploaden naar RVO. Daarom is ANOG in overleg getreden met Crop-R en RVO om te kijken of een applicatie technisch haalbaar is, of dat er op zijn minst voor de GDI 2015 een simpele uploadfunctie te creëren is (zie de bijlagen 4 en 5 voor het gespreksverslag en een voorbeeld van de digitale mogelijkheden).

Nog veel vernieuwing in petto

Voor de komende jaren heeft RVO enkele belangrijke vernieuwingen in petto:

- Het perceelsregister is nu al continu beschikbaar voor updates van de bedrijfssituatie (onder meer via de webservice GEOBoer); nieuw is dat deze service vanaf 2015 gedurende de gehele periode van de gecombineerde opgave beschikbaar blijft (tot dusverre sloot hij per 1 maart).
- Webservice GEOBoer wordt binnenkort vervangen door GEOTekomst. Daarin komen ook voorzieningen die het voor de sector mogelijk maken om gewasgegevens uit te wisselen via de nieuwe Edi-teelt 4.0 standaard.
- Via de nieuwe SCAN-GIS module van Crop-R kunnen de collectieven straks ook regelingspercelen uploaden naar RVO.nl. Met deze nieuwe webservice kun je 'real time' regelingskaders (agrarisch natuurbeheer, directe betalingen) loslaten op de referentia laag van het perceelsregister. Daardoor wordt ook stapeling van subsidies snel duidelijk.
- RVO gaat sloten en (andere) landschapselementen opnemen in het register, maar buiten de AAN-laag. Het duurt enkele jaren voor dat proces helemaal is voltooid. Voor de GDI 2015 komt er echter al een 'gewascode' voor sloten, zodat ze wel kunnen worden aangemeld.

Een kleinschalige automatiseringspilot in 2015

Passen de 'stekkers' van RVO en Crop-R (of een ander managementsysteem) op elkaar of zijn ze gemakkelijk passend te maken? Er moet nog wel wat automatiseringswerk gebeuren voordat het ideaalbeeld wordt gerealiseerd. Het is echter wel mogelijk om met bestaande technieken en een beperkte automatiseringsslag een proefproject te draaien voor een beperkt aantal akkerbouwers: met name degenen die in november 2014 hebben aangegeven te willen intekenen op het equivalente pakket. Het gaat dan om tien, hooguit vijftien mensen waarvoor wordt getracht om de invulling van de vergroening vóór de GDI 2015 bij RVO te hebben. Het proefproject heeft de volgende aanpak:

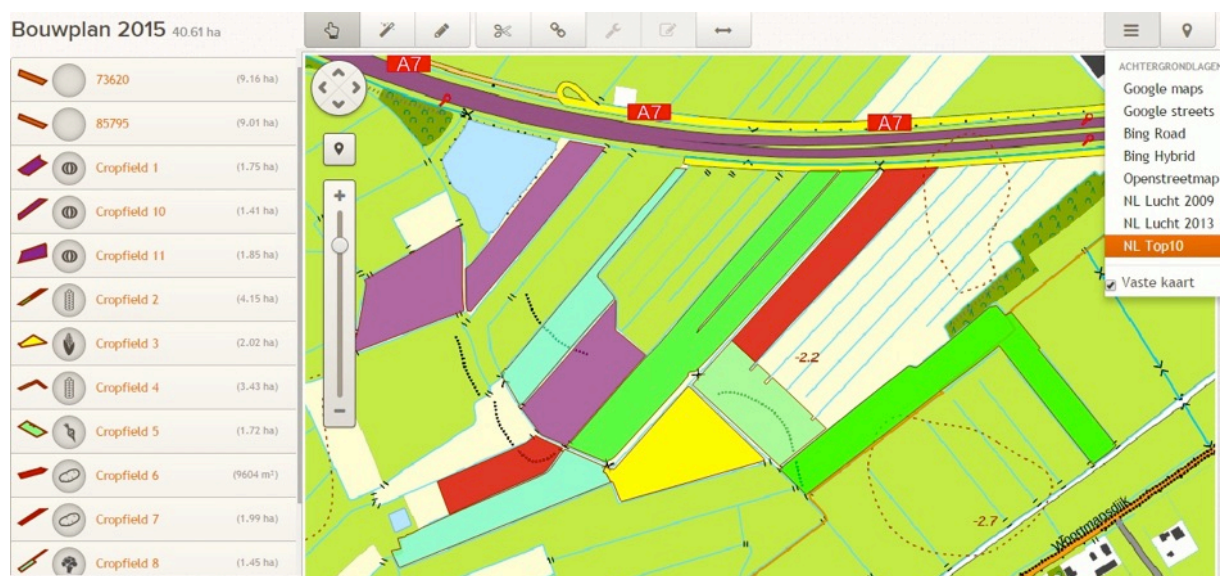
- ANOG zet alle gegevens van de geïnteresseerde akkerbouwers digitaal klaar in de Crop-R gewasregistratie;
- Crop-R stuurt deze gegevens via de webservice GEOBoer naar RVO.

Crop-R moet daarvoor aanpassingen plegen in GEOBoer. Dat systeem wordt weliswaar binnenkort vervangen, maar de vernieuwingen kunnen naar verwachting gemakkelijk worden overgezet naar GEOTekomst. Er zijn nog twee andere uploadmethoden beschikbaar (uploaden via Geoboer met TAN-code en het toeleveren van speciaal gemaakte shapefiles via het portaal van RVO), die Crop-R als reserve achter de hand houdt.

Crop-R is begin 2015 aan de slag gegaan om de benodigde aanpassingen te ontwikkelen en in te bouwen in hun systemen. De resultaten daarvan (deels gerealiseerd, deels nog beoogd):

- Akkerbouwers kunnen op een eenvoudige manier gegevens importeren van RVO.nl: zowel hun bestaande bouwplan (2014) als de meest actuele AAN-laag. De intekenmodule is zodanig aangepast dat de teler zijn bedrijfssituatie van 2015 op de nieuw ingelezen AAN-laag kan intekenen. Daarvoor is nu ook een topografische ondergrond (TOP10NL) beschikbaar. Dit onderdeel is gerealiseerd.
- Met de reguliere tekentools van Crop-R kan de teler vervolgens een nieuw bouwplan voor 2015 samenstellen. Daarbij zijn enkele nieuwe attributen opgenomen die speciaal geschikt zijn voor het aanvragen van het equivalente pakket (sloot, breedte van sloot, oever, etc.). Daarnaast bevat het sowieso een groot aantal tekentools die speciaal ontwikkeld zijn voor het eenvoudig en intuïtief intekenen van akkerranden, teeltvrije zones, vanggewassen etc. (gerealiseerd).
- Doordat de teler (via de SCAN-GIS-module) samen met zijn collectief ook digitaal inzage heeft in de geregistreerde beheereenheden, ontstaat er op termijn een digitaal instrumentarium dat geschikt is voor de integratie van pijler 1 en 2 (deels gerealiseerd, deels beoogd).
- De akkerbouwer kan zijn nieuwe bouwplan (of een deel daarvan) digitaal exporteren naar RVO.nl. Hiervoor is een speciale exportfunctie ontwikkeld. Als het systeem foutcodes meldt, kan de akkerbouwer zelf aanpassingen aanbrengen in de invoer en het proces daarna herhalen (deels gerealiseerd, deels beoogd).
- Er wordt een kort instructiefilmpje gemaakt om de nieuwe functies uit te leggen aan de teler. Dit filmpje is op het moment van schrijven nog niet beschikbaar.

Op het moment van rapporteren is het RVO – de afspraken over een proefproject ten spijt – nog niet gelukt om de ‘digitale communicatie’ met Crop-R te faciliteren. Door technische problemen en andere prioriteiten bij RVO (Gecombineerde Opgave) is de beoogde werkwijze (één muisklik) dus nog niet binnen handbereik.

Schermvoorbeeld van het intekenen van een bouwplan inclusief vergroening en agrarisch natuurbeheer

6. Conclusies en aanbevelingen

Hierna presenteren we puntsgewijs de belangrijke conclusies en aanbevelingen. In zijn algemeenheid geldt voor alle aanbevelingen dat ze moeten worden gedragen door de samenleving en praktisch bruikbaar moeten zijn voor de sector.

1. ANOG heeft onder een deel van zijn leden gepeild hoe de vergroening gaat worden ingevuld. De **animo voor vanggewassen blijkt nog groter dan gedacht**: ook op de klei, waar de teelt vanwege de 10-wekeneis lastig is, kiest de helft hiervoor. In totaal kiest bijna 70% voor deze invulling. Daarna volgen eiwitgewassen (vrijwel alleen op de klei), op afstand gevolgd door akkerranden, zowel onbeheerd als beheerd (elk zo'n 15%). Uit een oogpunt van vergroening is deze eenzijdige invulling niet hoopgevend. Een klein deel van de leden wisselt zelfs een beheerde (SNL-)rand in voor een onbeheerde rand, wat biodiversiteitsverlies oplevert. De **beoogde winst van de vergroening levert dus soms een biodiversiteitsverlies op bij het lopende agrarisch natuurbeheer**.
2. De keerzijde van het accent op vanggewassen is dat **de meeste leden vergroening en agrarisch natuurbeheer als gescheiden werelden zien** en zich bij de voorintekening op het nieuwe stelsel nauwelijks laten leiden door de vergroening. Het areaal aan randen is vrijwel identiek aan het huidige areaal. Dat is mooi en ontkracht de eerdere signalen dat het agrarisch natuurbeheer het kind van de rekening zou worden. Maar het betekent tegelijk dat er **geen sprake is van enige kruisbestuiving tussen vergroening en agrarisch natuurbeheer**; een gemiste kans. Het is zeer gewenst om die kruisbestuiving juist te stimuleren met slimme koppelingen tussen eerste en tweede pijler.
3. De **mogelijkheden van het equivalente pakket zijn slecht bekend**, terwijl dit het enige pakket is dat een wat serieuzere natuurwinst kan opleveren. Het pakket wordt gezien als lastig, ondoorzichtig en (door het verbod op dubbelbetaling) weinig profijtelijk. **Hier valt nog een wereld te winnen**. Ten eerste door betere informatie en heldere rekenvoorbeelden: de vragen die tijdens de voorlichtingsavonden naar voren kwamen, zijn nog lang niet allemaal beantwoord. Het is lastig om boeren te vragen om te anticiperen op beleid dat nog niet geheel is uitgekristalliseerd. Ten tweede door de financiële prikkels voor het pakket te versterken. Bijvoorbeeld door schouwpaden van het waterschap tussen rand en sloot te kunnen meetellen, door ook bredere sloten dan 6 meter mee te tellen, door gratis zaaizaad ter beschikking te stellen en/of door de opgave hiervan bij de GDI te vergemakkelijken (zie ook punt 7). Het meetellen van schouwpaden kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd door de mogelijkheden te creëren om het equivalente pakket te combineren met het onderdeel 'onbeheerde rand' uit de reguliere keuzelijst. Zo kunnen kansen voor kruisbestuiving met andere beleidsterreinen (in dit geval waterkwaliteit) worden benut en kan de vergroening een bredere werkingssfeer krijgen. Het meetellen van bredere sloten dan 6 meter is één van de voorstellen die het ministerie heeft overgenomen in zijn voorstellen voor vereenvoudiging van het GLB. Verdere vereenvoudiging kan worden bereikt door – onafhankelijk van de werkelijke slootbreedte – een standaardbreedte mee te tellen voor vergroening. Voor het vergroeningseffect gaat het immers primair om de breedte van de oever, c.q. de bufferzone.
4. Meer in de breedte kunnen er **sterkere financiële prikkels komen voor verdere vergroening**. Bijvoorbeeld door (als provincie) een actief beleid te voeren ten aanzien van het 'opplussen' van vergroeningsoppervlakten (onbeheerde rand) uit het SNL, waardoor met hetzelfde geld meer randen kunnen worden gerealiseerd. Daarvoor is wel duidelijk vereist over de manier waarop 'opplussvergoedingen' mogen worden berekend (welke werkzaamheden mogen worden

gekapitaliseerd?), evenals een grotere provinciale animo voor de maatwerkpakketten die daarvoor moeten worden ontwikkeld.

Daarnaast is het zinvol om te verkennen of het beheer in alle gevallen uit het SNL kan worden betaald (geen dubbelbetaling meer) en de beheerplicht op een andere manier kan worden vastgelegd. Aanvullend voordeel daarvan is dat in de tweede pijler straks het instrumentarium klaarstaat voor een effectieve sturing op het beheer. Aangezien vergroening en agrarisch natuurbeheer ruimtelijk lang niet altijd *matchen*, kan verruiming van het agrarisch natuurbeheer met andere zinvolle akkermaatregelen (FAB of andere multifunctionele randen) uitkomst bieden.

5. Over sturing gesproken: de nieuwe **collectieven kunnen een uitstekende rol spelen in het sturen van de vergroening** (inhoud en situering) en een optimale kruisbestuiving met het agrarisch natuurbeheer. Dat kan ook los van de vormen van collectieve invulling die de regelgeving toestaat. Daarvoor moeten de collectieven dan wel het instrumentarium krijgen: middelen om akkerbouwers te verleiden tot groenere invullingen en middelen om deze extra uitvoeringstaak te bekostigen. Ook is het gewenst de mogelijkheden van het regionale (Deense) model voor collectieve invulling van de vergroening beter te verkennen en dit – bij gebleken kansen en bruikbaarheid voor de collectieven – zo snel mogelijk in te voeren. Daarbij moeten vooral de nadelen van het regionale model (top-downkarakter, administratieve last) worden opgelost.
6. Naast de mogelijkheden die we onder de punten 3 en 4 noemden, zijn er nog **andere mogelijkheden voor een betere afstemming van vergroening en agrarisch natuurbeheer**. We denken dan aan het introduceren van SNL-pakketten die specifiek zijn bedoeld om de vergroening te versterken op een manier die inhoudelijk en financieel voordeel oplevert. Voorbeelden zijn een pakket voor vogelvriendelijke (insecticidenvrije) graanteelt, waarbij die graanteelt dan wel als vergroening moet kunnen meetellen. En een landschapspakket voor brede sloten zoals de Veenkoloniale wijken, die niet in aanmerking komen voor het equivalente pakket. Met aan maatwerk-landschapspakket kunnen ze daarvoor wel meetellen en kan tegelijk interessante natuurwinst worden geboekt in sloot en oever. **Kortom, betere informatie, ontzorgen van deelnemers en meer kruisbestuiving tussen pijler 1 en 2 zijn de belangrijkste ingrediënten voor echte vergroeningswinst.**
7. ANOG is met RVO en het bedrijf Crop-R nagegaan welke mogelijkheden er zijn om de akkerbouwer een complexe grondgebruiksvorm als het equivalente pakket door de akkerbouwer met één muisklik te kunnen aanmelden bij RVO. Die digitale tool is begin 2015 ontwikkeld, bij wijze van proefproject voor 'droogzwevende' grondgebruikers. **Dit is een mooi voorbeeld van ontzorgen**, waarbij de akkerbouwer zijn gewassen en de elementen die hij aanmeldt voor vergroening en agrarisch natuurbeheer in één managementtool en *realtime* bij de hand heeft en aan RVO kan doorgeven. Door problemen in de 'digitale communicatie' tussen RVO en Crop-R is de beoogde muisklik op het moment van schrijven nog niet binnen handbereik. Het is niettemin gewenst om hierin te blijven investeren.

Bijlage 1. Enquête invulling vergroening

Hoe gaat u de vergroening invullen, waar het gaat om de 5% ecologische aandachtsgebieden (EA's)?
(NB: combinaties van onderstaande keuzen zijn mogelijk)

- Ik ben niet vergroeningplichtig, want:
  - Ik heb een biologisch bedrijf
  - Ik heb minder dan 15 ha bouwland
  - Ik heb minder dan 30 ha bouwland en mijn bedrijf staat voor meer dan 75% in het teken van de veehouderij

- Ik weet nog helemaal niet hoe ik de vergroening ga invullen

- Ik geef mijn SNL-oppervlakte (weegfactor 1,5) op als EA en kies voor het 'equivalente pakket'. De SNL-oppervlakte combineer ik met:
  - de aanpalende sloot (tot max. 6 meter, weegfactor 2)
  - een vanggewas (weegfactor 0,3), te weten: .....
  - een eiwitgewas (weegfactor 0,7), te weten: ....
  - een landschapselement waarvoor ik een SNL-overeenkomst heb (weegfactor 2), namelijk:
.....
  - geen combinatie, alleen SNL-oppervlak

- Ik vul de vergroening in met vanggewassen (weegfactor 0,3), en wel met (minimaal twee gewassen): .....
Oppervlakte: ..... ha

- Ik vul de vergroening in met eiwitgewassen (weegfactor 0,7), en wel met: .....
Oppervlakte: ..... ha

- Ik vul de vergroening in met braaklegging (onbeheerde akkerrand), en wel op ..... ha

- Ik doe mee met het certificaat van Veldleeuwerik

- Ik doe mee met het Biodiversiteit+ certificaat

- Ik doe met een certificaat mee, maar ik weet nog niet welk

- Waarom hebt u voor deze invulling van de vergroening gekozen en niet voor andere opties?
Welke knelpunten zag u bij andere opties?

- Zou u de vergroening samen met anderen (bijvoorbeeld via ANOG) willen invullen, zodat er tussen bedrijven kan worden geschoven?
  - Ja
  - Nee
  - Weet nog niet

- Bent u door de vergroening meer of minder geïnteresseerd in een SNL-contract?
  - Meer
  - Minder
  - Maakt niet uit

Bijlage 2. Antwoorden RVO op vragen uit ANOG-gebied

Hierna geven we de antwoorden van RVO weer op de vragen die naar boven kwamen in de voorlichtingsbijeenkomsten van november 2014. De antwoorden weerspiegelen de stand van zaken van de informatie op dat moment. Aan de antwoorden kunnen geen rechten worden ontleend.

Gewasdiversificatie

- Luzerne verbouwd als EA telt mee als derde gewas.
- Zomer- en wintertarwe tellen mee als twee afzonderlijke gewassen.
- Tijdelijk grasland is een derde gewas.

Vergroening en agrarisch natuurbeheer

- Een SNL-rand kan ingezet worden als een onbeheerde EA-rand maar er is dan wel sprake van dubbelbetaling en er zal worden gekort op de SNL-beheervergoeding.
- Een biologische boer zonder vergroeningsplicht kan zijn grond beschikbaar stellen voor EA.
- Een SNL-rand ingezet als beheerde akkerrand verliest de volledige SNL-vergoeding.
- Een SNL-rand ingezet als onbeheerde rand verliest de vergoedingscomponent voor inkomstenderving maar behoudt de vergoeding voor actief beheer.
- Dijken kunnen niet ingezet worden als vergroeningmaatregel. Maar als een dijk voldoet aan de voorwaarden van een akkerrand, kan de dijk als EA dienen (niet begraasd en beweid, niet breder dan 20 meter en grenzend aan bouwland).
- Ook over de bedrijfsoppervlakte onder SNL-contract moet worden vergroend.
- SNL-beheer geldt als derde gewas (braak is derde gewas).
- Korting op beheervergoeding randen vindt alleen plaats op de daadwerkelijk voor vergroening ingezette randen.
- SNL-pakketten mogen zijn gelegen naast vergroeningspakketten.

Praktische aspecten beheer

- Luzerne mag niet gespoten worden als het onderdeel is van een vogelakker.
- Luzerne mag wel gespoten worden als het verbouwd wordt als gewas van de generieke lijst.
- Bij uitzaai van een vanggewas moet minimaal 75% van de in de rassenlijst voor landbouwgewassen aanbevolen hoeveelheid worden gebruikt.
- Een wendakker kan worden ingezet als EA (onbeheerde akkerrand).

Voorschriften

- Einddatum van pakketten die de winter over moeten liggen is 1 februari.
- Controle op de 10-wekeneis vindt steekproefsgewijs plaats.
- De 10-wekeneis geldt niet bij nateelt van vlas en hennep indien gebruik gemaakt wordt van de algemene lijst.
- Reeds ingezaaide gewassen zijn niet vrijgesteld van de vergroeningsplicht.
- Bij een veelal driejarige teelt van luzerne mag dit in het laatste teeltjaar al in het najaar worden omgemaakt. Op uitspoelingsgevoelige gronden moet in dat geval een vanggewas worden gezaaid.
- Onbeheerde rand mag niet worden gespoten.

Vanggewassen

- Als de oogst na 1 oktober plaatsvindt dan kan een vanggewas niet als EA gelden. Over een vanggewas na hennep-teelt is nog onduidelijkheid over het oogstmoment (maaïen of van het land halen).

- Na de 10 weken van het vanggewas mag het gehele jaar niet meer worden gespoten. In een na het vanggewas geteeld gewas dat dient als hoofdteelt voor het volgende jaar mag wel worden gespoten voor 31 december.
- Bij gras als onderzaai hoeft geen mengsel te worden gebruikt.
- Bij onderzaai van vanggewassen gaat de looptijd van 10 weken pas in na de oogst van het hoofdgewas.
- De stoppel van graszaad is geen vanggewas.
- Wintertarwe is geen vanggewas.
- Karwij mag als onderzaai maar telt niet als vanggewas.
- Gedurende de 10-wekenperiode mag een vanggewas niet worden beweid.
- Als een vanggewas niet tijdig kan worden ingezaaid, dan moet dit worden gemeld.

Sloten

- Een sloot heeft een maximale breedte van 6 meter. De minimale breedte is op dit moment nog niet bekend. Sloten breder dan 6 meter kunnen niet als EA worden meegeteld.
- Als een sloot onderdeel is van een EA moet ook over deze oppervlakte worden vergroend, ook al is de sloot geen bouwland.
- Over de mee te tellen oppervlakte sloot worden echter geen toeslagrechten uitbetaald.
- Een sloot kan worden ingezet als EA als deze direct grenst aan een beheerde akkerrand naast een bouwlandperceel.
- Als de breedte van de sloot varieert, kan alleen de slootlengte worden meegeteld waar de sloot smaller is dan 6 meter.
- Als een mandelige sloot niet als vergroeningsoppervlak wordt geclaimd door de buurman, kan de hele 3 meter worden meegeteld. Duidelijk moet zijn dat er gebruiksrecht is over de hele sloot.
- De werkelijke breedte van de sloot mag niet meer zijn dan 6 meter. Standaard wordt uitgegaan (ongeacht slootbreedte) van 3 meter. Daarvan kan 1,5 meter worden ingezet. Met een weegfactor 2 betekent dit 3 meter. Als de sloot volledig in gebruik is bij één grondgebruiker, kan $2 \times 3 = 6$ meter worden meegeteld.

Bijlage 3. Bruikleenregeling onderhoudspaden waterschap Hunze en Aa's

Hierna zijn onderdelen opgenomen uit de voorlichtingsfolder van het waterschap over de bruikleenregeling voor schouwpaden. *Let wel: de regeling is eind 2014 ingetrokken omdat het ministerie schouwpaden medio december aanmerkte als niet-subsidiabele grond.*

Schoon water in sloten en kanalen is belangrijk voor onze leefomgeving. In landbouwgebieden kan de waterkwaliteit nadelig beïnvloed worden door het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Samen kunnen we ervoor zorgen dat we de nadelige gevolgen beperken. Met voordeel voor u als agrariër en voor de waterkwaliteit. De akkerranden in de vergroening van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid geven u en ons deze kans.

Meer premie voor u als agrariër

Wij vragen u om een akkerrand aan te leggen tussen uw gewassen en uw schouw- en/of binnensloot. Daardoor is de kans klein op uitspoeling en drift naar de sloot. Als u de akkerrand heeft aangelegd, dan krijgt u van ons het onderhoudspad in bruikleen dat aan uw perceel grenst. De oppervlakte daarvan is even groot als de aangelegde akkerrand. Die oppervlakte mag u toevoegen aan uw bedrijf waardoor u meer basis hectarepremie en de vergroeningspremie kan ontvangen. Er verandert niets aan het gebruik van het onderhoudspad.

Rekenvoorbeeld 1

U legt 80 meter beheerde akkerrand aan van 3 meter breed. U mag 240 (80 x 3) vierkante meter onderhoudspad in bruikleen nemen en dus toevoegen aan uw bedrijf. Als het onderhoudspad 3 meter breed is, komt dit overeen met een lengte van 80 meter (80 x 3 = 240).

Rekenvoorbeeld 2

U legt 80 meter beheerde akkerrand aan van 3 meter breed. U mag 240 (80 x 3) vierkante meter onderhoudspad in bruikleen nemen en dus toevoegen aan uw bedrijf. Als het onderhoudspad 1,5 meter breed is, komt dit overeen met een lengte van 160 meter (160 x 1,5 = 240).

Voor wie is de regeling bedoeld?

De regeling is voor agrarische ondernemers die een beheerde akkerrand aanleggen langs de eigen sloot. Dit kan een beheerde rand zijn

- Die u aanlegt om te vergroenen volgens het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB).
- Die u aanlegt in bijvoorbeeld een FAB-randen regeling
- Die u op eigen initiatief aanlegt

Via de beslisboom op pagina 4 ziet u of u in aanmerking komt voor de regeling.

Waarom moet de akkerrand voldoen?

De voorwaarden die wij stellen voor de akkerranden, vindt u op de volgende pagina. Hier vindt u ook de voorwaarden voor het gebruik van de onderhoudspaden.

Hoe lang duurt de overeenkomst?

De overeenkomst duurt tot het einde van de eerste GLB-periode: 2020. Maar als er in uw situatie iets verandert waardoor de overeenkomst aangepast moet worden, dan kan dit in overleg met het waterschap.

Voorwaarden

A. Gebruik onderhoudspaden

- Onderhoud aan het nat profiel en de taluds wordt uitgevoerd door het waterschap met het huidige machinepark.
- Het waterschap verwerkt het vrijkomende maaisel op het onderhoudspad.
- Onderhoudspaden zijn het hele jaar op een veilige manier bereikbaar en berijdbaar. Er kunnen geen restricties worden opgelegd door de landbouwer.
- Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en (kunst)meststoffen zijn niet toegestaan op waterschapseigendom.
- Op de onderhoudspaden mogen geen gewassen worden geteeld.
- Het grondoppervlak van de watergangen mag niet worden meegeteld als plaatsingsruimte in de mestboekhouding.
- De gebruiker gedooft het recreatief medegebruik op de onderhoudspaden.
- De overeenkomst is voor bepaalde tijd.

B. Plaatsen akkerranden langs schouw- en binnensloten

De akkerranden moeten voldoen aan de eisen gesteld aan de randen in het beheerde akkerrandenpakket (ook equivalente pakket genoemd) voor de vergroening in het gemeenschappelijke landbouwbeleid. Deze zijn vastgesteld door het ministerie van Economische Zaken. De akkerrand moet minimaal 3 meter breed zijn. Bij voorkeur plaatst u de akkerrand vijf jaar lang op dezelfde plaats, maar dit is niet verplicht.

Het waterschap stelt verder de volgende voorwaarden aan de akkerranden:

- De akkerranden liggen langs watervoerende schouwsloten en/of binnensloten.
- De akkerranden liggen langs akkerbouw gewassen.
- Op verzoek moet de akkerbouwer gegevens omtrent het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de percelen langs de akkerranden aan het waterschap verstrekken. Deze gegevens worden gebruikt voor waterkwaliteitsonderzoeken.

Bijlage 4. Verslag overleg ANOG, RVO en Crop-R d.d. 17 december 2014

Vooraf wisselen we het volgende uit:

- Crop-R ontwerpt voor SCAN nu een omvattende SCAN-GIS-module voor de aanmelding en administratie van contracten in het kader van het ANLB 2016. De eerste fase is nu af. In de tweede fase komt er een koppeling met de nieuwe webservices van RVO.nl.
- Crop-R heeft momenteel wel een downloadfunctie vanuit de RVO-bestanden, maar nog geen uploadfunctie. Het uploaden is onderdeel van fase 2 van het SCAN project. Crop-R gaat wel proberen voor aanvang van de Gecombineerde opgave 2015 een simpele upload functie te krijgen voor haar klanten. Qua planning is het krap. Daarover gaan we het vanmiddag hebben.
- Er loopt ook een project met de waterschappen om hun eigendommen gedetailleerd in beeld te brengen. Dat is over 2 jaar klaar, te laat voor waterlopen in het kader van het ANLB 2016.
- RVO blijft de AAN-laag constant actualiseren; Als gevolg van de invoering van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) zullen er ook de komende jaren nog veel mutaties komen. Dit is een belangrijk aandachtspunt. Het is belangrijk dat telers/collectieven die afhankelijk zijn van de AAN optimaal ondersteund worden om deze mutaties zo efficiënt mogelijk af te handelen. De inrichting van het werkproces dient daar rekening mee te houden.

De bedoeling van vanmiddag: we zoeken naar eenvoudige wegen om het equivalente pakket of andere interessante vormen van vergroening aantrekkelijker te maken voor de boer. Daaraan zit een beleidsmatig aspect (de overheid moet zich flexibel opstellen) en een technische kant: bij de GDI moeten de gewenste varianten met een simpele muisklik aan te vinken zijn. Dat vereist voorwerk: ANOG zou dit via Crop-R met een uploadfunctie naar RVO kunnen faciliteren. Medewerkers van ANOG kunnen dan samen met de teler in de Crop-R een optimaal bouwplan samenstellen dat geschikt is voor het verzilveren van het equivalente pakket en/of de vergroening. Vraag is of dat technisch haalbaar is en of er ruimte kan worden gevonden (financieel en in de planning van RVO) om hier tijd in te steken.

RVO: het perceelsregister met de bedrijfssituatie is nu al continu beschikbaar voor updates, ook via de webservice (GeoBoer). Via deze webservice kan Crop-R drie onderdelen down- en/of uploaden:

- de bedrijfssituatie van de telers
- de actuele luchtfoto
- de actuele AAN-laag.

Het grote pluspunt voor 2015 is ook dat de webservice tijdens de Gecombineerde Opgave periode beschikbaar zal blijven. In voorgaande jaren werd de webservice vanaf 1 maart gesloten. Voor Crop-R is dit in het verleden een belangrijke reden geweest om niet te uploaden naar GeoBoer.

Aandachtspunt voor Crop-R is wel dat deze GEOBoer voorziening binnenkort vervangen gaat worden. Dit is een gevolg van de invoering van GEOTOekomst. RVO.nl heeft daarnaast met de sector afgesproken dat er een aantal aanpassingen komen die het voor de sector mogelijk gaan maken om te communiceren in de Edi-teelt 4.0 standaard.

Tevens moet RVO.nl het mogelijk maken dat SCAN via de nieuwe SCAN-GIS module van Crop-R ook regelingspercelen kan uploaden naar RVO.nl. Met deze nieuwe webservice kun je 'realtime' regelingskaders (ANLB, BTR etc.) loslaten op de referentielaa. Als het goed is, komt daar automatisch ook eventuele overlap uit (cumulatietafel), maar het is onzeker of dat al in 2015 goed werkt. Maar het moet ook het probleem oplossen dat vaak pas laat in het jaar blijkt dat er iets niet kan wat je in mei hebt aangevinkt.

Sloten en (andere) landschapselementen gaat RVO sowieso opnemen in het register, maar buiten de AAN-laag. De sloten zullen binnen het kader van de BGT de komende jaren beschikbaar komen.

Momenteel is dat bestand nog niet landsdekkend beschikbaar. Volgens ANOG zou dat juist binnen de AAN-laag moeten, want je komt ze bij het ANLB weer tegen als aquatisch pakket of landschapselement. RVO geeft aan dat het ANLB zich ook nu al buiten de AAN-laag kan begeven. Maar alles binnen de AAN-laag zit in de referentie, voor alles daarbuiten moet nog een referentie worden ontwikkeld, dus wat bijvoorbeeld Crop-r toelevert moet dan uitgebreid worden getoetst.

Er zijn eigenlijk twee sporen:

- het technische spoor: kijken of de 'stekkers' van RVO en Crop-R (of een ander management-systeem) op elkaar passen of makkelijk passend zijn te maken. Daarvoor zitten we nu primair bij elkaar;
- het beleidsspoor: helderheid wat RVO als toetsingskader moet gebruiken. Dat moeten ANOG en anderen bij EZ voor elkaar zien te krijgen.

Als Crop-R of ANOG in 2015 sloten aanmeldt als bedrijfssituatie, dan past dat al wel in het RVO-systeem: er komt een 'gewascode' voor sloten. Vervolgens is het aan EZ hoe de sloot in de regelgeving meetelt (bijv. als landschapselement). Sloten zijn nu niet zichtbaar in Crop-R. Crop-R zou tijdelijk de Top-10-vectorkaart kunnen gebruiken als referentiekaart. De Top-10 kan dan worden gebruikt om de ligging van de sloten te detecteren. Met de bestaande tekentools van Crop-R kan de sloot vervolgens ingetekend worden. Dan kan tegelijk een tool worden gebouwd die onderscheid maakt tussen sloten smaller en breder dan 6 meter. Tevens moet Crop-R een mogelijkheid maken om de Beheereenheden van Pijler 2 te tonen naast de bedrijfspercelen die de teler eventueel kan inzetten voor Pijler 1.

ANOG oppert een pilot waarin we alles op alles zetten om alles voor zowel pijler 1 als 2 functionerend te krijgen vóór 1 maart 2015. Het gaat dan om zowel de techniek (onderwerp voor dit gezelschap) als om het beleid (met EZ regelen). Voor Crop-R komt dit eigenlijk te vroeg voor de planning die zij voor ogen hebben. Er zijn drie alternatieven:

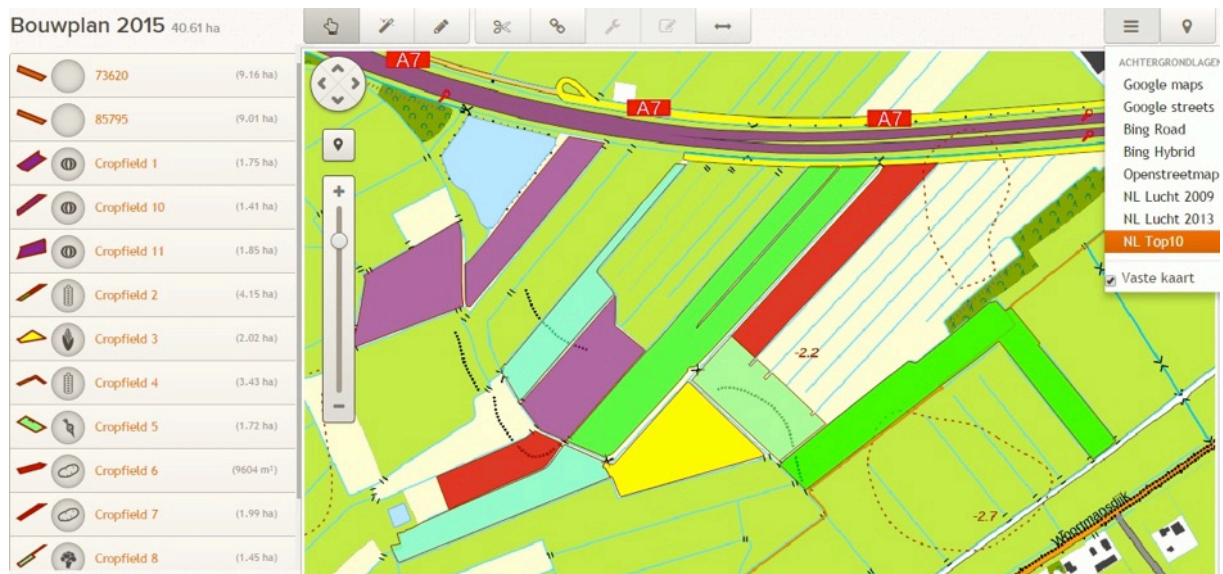
- uploaden via het systeem GEOBoer, maar dat zou betekenen dat er wordt geïnvesteerd in een oud systeem;
- uploaden via GPS, met TAN-code (door de boer zelf of via een machtiging door een ANOG-medewerker). Hierbij doemen twee knelpunten op: de perceelsnaam en de gewascode zitten niet goed in het GPOS-uploadsysteem, die zou je dan apart moeten bijwerken;
- apart toeleveren van een eenmalige shapefile met alle bedrijfsgegevens (door ANOG of Crop-R aan RVO). Waar het gaat om het equivalente pakket, gaat het misschien om 10 à 15 bedrijven. Als je alleen de percelen toelevert waar je iets verandert terwille van de pilot, gaat het om een relatief geringe inspanning. Die bedrijven moeten voor RVO dan wel traceerbaar zijn, zodat – bij beleidsgoedkeuring – ook daadwerkelijk uitbetaling kan plaatsvinden – we moeten er natuurlijk wel van kunnen leren.

Na wikken en wegen lijkt het toch het handigst om via GEOBoer te werken. Dat is voor Crop-R het meest innovatief en de aanpassingen die daarin nodig zijn kunnen later voor een groot deel worden overgezet naar de nieuwe webservice van RVO.nl. Gewascode passen dan wel, perceelsnamen nog steeds niet, maar dat is geen groot probleem.

Let wel: Crop-R kan met GEOBoer geen *regelingsaanvragen* uploaden, alleen de feitelijke bedrijfssituatie, c.q. het bedrijfsplan voor 2015 doorgeven. Aanvragen moet dan sowieso apart (door de agrariër) gebeuren in de Gecombineerde Opgave. We houden de opties uploaden via GPS/TAN en de eenmalige shapefile achter de hand als terugvalopties.

Bijlage 5. Voorbeelden van de digitale mogelijkheden

Crop-R is een online teelregistratiesysteem voor telers in de open grond. De teler kan op een makkelijke en intuïtieve manier zijn gewaspercelen intekenen, zijn voorraden beheren in de digitale schuur en hij kan alle gewasbehandelingen registreren die voor hem van belang zijn. Denk daarbij aan zaaien, ploegen, gewasbescherming en oogsten. De boer kan zijn data vervolgens delen met andere gebruikers van het platform: loonwerkers, toeleveranciers, RVO.nl, buurman, afnemers, medewerkers, adviseurs etc.

In de tweede helft van 2014 heeft Crop-R in opdracht van de Stichting Collectief Agrarisch Natuurbeheer (SCAN) een module gebouwd (SCAN-GIS) waarmee de collectieven van Nederland in staat zijn om hun beheer van de regeling ANLB (pijler 2) uit te voeren. In het kader van dit project wordt ook een 24/7 online verbinding gelegd met de databases van RVO.nl.

